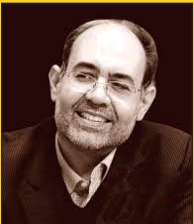

✎ سوژه روز

چگونه از اثرات منفی فیک نیوزها در زمان حوادث در امان بمانیم؟

عضو مجمع ملی کاهش خطر حوادث و سوانح جمهوری اسلامی ایران در خصوص تاثیر منفی اینفودمیک هاو فیک نیوزها در حوادث توضیحاتی ارائه داد.

بیژن یاور، عضو مجمع ملی کاهش خطر حوادث و سوانح جمهوری اسلامی ایران و استاد دانشگاه در یادداشتی نوشت؛ طی روزهای گذشته شاهد سانحه انفجار بخشی از بندر شهیدرجایی شهر بندرعباس بودیم که طی آن برخی از هموطنان عزیزمان را از دست داده و برخی دیگر نیز زخمی شدند که به این واسطه به ملت عزیز ایران تسلیت عرض می‌کنم و امیدوارم روح این درگذشتگان عزیز، قرین رحمت واسعه الهی شده و خداوند قادر و متعال به خانواده محترم ایشان صبر جزیل عنایت کنند. همان طوری که همه ما می‌دانیم به دنبال رخداد اولیه یک شرایط اضطراری اعم از اینکه حادثه، سانحه، بلا، بحران یا فاجعه باشد که از آن به موج اول تعبیر می‌شود امواج رخداد های ثانویه ای رخ می‌دهد که می‌توان آن را به بازی دومینوتشبیه کرده واز همین رو یا به همین دلیل است که به آن تأثیرات دومینویی یا تأثیرات ابشاری اطلاق می‌شود. این مطلب باعث می‌گردد که نه تنها مشکلات پیچیده‌ای در خصوص اطلاع‌رسانی پیش بیاید بلکه باعث تشویش اذهان عمومی گردد. موج دوم به عبارتی فعالیت های رسانه‌ای در قالب اینفودمیک ها، فیک نیوزها و نمونه‌های مشابه است که بلافاصله پس از رخداد موج اول یعنی رخداد شرایط اضطراری که احساس در مرتبه بالاتری از تغفل قرار دارد می‌باشد. این مورد یعنی موج دوم می‌تواند توسط افراد مسئول یعنی رسانه‌ها یا افراد غیر مسؤول صورت پذیرد که هر چه سطح شرایط اضطراری بالاتر باشد سرعت انتشار همه‌گیری اطلاعات غلط یا همان اینفودمیک‌ها بسیار بالاتر است.

اینفودمیک‌ها و فیک نیوزها

سانحه بندر شهیدرجایی شهر بندر عباس نیز از این امر مستثنی نبوده و تحت تأثیر موج دوم یا همان موج گسترده همه‌گیری اطلاعات نادرست و غلط به دلایل مختلف از جمله نیاز به دیده شده کاذب با دروغ پردازی، نیت های مغرضانه و هدفمند، مطرح نمودن خود به عنوان کارشناس، سوار شدن رسانه‌های مغرض بر امواج خبرهای کشورهایی که شاید خبر اولیه جنبه اطلاع‌رسانی داشته و تبدیل آن خبر به یک شبهه و ایجاد تفرقه، جریان سازی و ایجاد شبهات، استفاده عمدی و هدفمند از واژگان تخصصی به صورت غیرکارشنا سانه و غیرتخصصی به طور مثال استفاده از واژه فاجعه یا آخرین سطح از شرایط اضطراری (حادثه، سانحه، بلا، بحران، فاجعه) برای سانحه بندر شهید رجایی و القای شرایط غیرقابل کنترل و ایجاد تشویش اذهان عمومی و البته سایر موارد که تحت عنوان اینفودمیک، فیک نیوز و نمونه‌های مشابه نامیده می‌شود توسط افراد غیر مسؤول قرار گرفت و در مدت زمانی اندک شاهد ارائه انواع دلایل رخداد این سانحه توسط افراد متفرقه و غیر مسؤول بودیم. جدا از اینکه دلیل اصلی این رخداد چه بوده یا چه خواهد بود متأسفانه در لحظات اولیه رخداد سانحه بندر شهید رجایی بندرعباس شاهد این مطلب هستیم که بازار شایعات و اظهار نظرهای غیرکارشناسی توسط افراد غیر مسؤول داغ شده و به سرعت منتشر گردید.

سطح شرایط اضطراری

زمانی که یک رخداد به فعلیت می‌رسد می‌تواند یکی از ۵ تقسیم بندی شامل؛ حادثه، سانحه، بلا، بحران و فاجعه را در برگیرد که هر کدام تعریف خاص خود را داشته و فاجعه نیز حد نهایت یک رخداد را شامل می‌گردد که در آن رخداد غیرقابل کنترل بوده و در آن یک بهم ریختگی عجیبی احساس می‌گردد و ردپای آن در تاریخ می‌ماند. مثلاً می‌توان زمین لرزه بم را یک فاجعه نامید. اما رخداد انفجار بخشی از بندر شهید رجایی را بر اساس تعاریف تخصص مدیریت شرایط اضطراری و بحران می‌توان یک سانحه نامید نه یک فاجعه که توسط برخی از رسانه‌های غیر مسؤول مورد استفاده قرار گرفته است فلذا استفاده از واژه‌های تخصصی حد اکثری مانند فاجعه بجز ایجاد تشویش و بار روانی عمومی اذهان عمومی و فشار آوردن بر اذهان و افکار عمومی نیست

عملیات قابل تحسین بندر شهیدرجایی

علیرغم موج دوم، اینفودمیک ها، فیک نیوزها و نمونه‌های مشابه، با توجه به تدابیر اتخاذ شده و عملیات زمینی و هوایی اطفای حریق نکات تحسین برانگیزی دیده می‌شود که قابل بیان است که از جمله این موارد می‌توان به حضور به موقع و تأثیرگذار وزیر کشور به عنوان نماینده ویژه رئیس جمهور، عملیات امداد و نجات توسط امدادگران شجاع جمعیت هلال احمر و کمک به آتش نشانان غیور و مقابله شجاعانه آنان در صحنه سانحه، اعزام آتش نشانان با تجربه از تهران، کرمان و سایر شهرها، اطفای به موقع حریق از طریق هوایی، جمع‌آوری به موقع کانتینرهایی که آتش به آنها سرایت نکرده برای جلوگیری از گسترش آتش سوزی و نمونه‌های مشابه دیگر. هر چند ممکن است نقطه ضعف هایی هم بوده باشد اما عملیات ضربت و سریع نشان از وحدت رویه و قدرت فرماندهی واحد بوده است. در نهایت این مطلب مهم است که اینفودمیک ها، فیک نیوزها و نمونه‌های مشابه به دلیل تبعات زیاد و غیر قابل کنترل و تحریک روانی جامعه به نوعی جرم محسوب می‌شود که می‌بایستی از همان لحظات اولیه توسط مراجع رسمی مورد مواجهه قرار گرفته و با آن به شیوه تخصصی برخورد قاطع صورت گرفته و در شرایط اولیه رخداد موقعیتناضطراری از هر نوعی که باشد موج دوم یا اینفودمیک ها، فیک نیوزها و نمونه‌های مشابه باید با قدرت کنترل شود. باید توجه داشت که در صورت عدم پاسخگویی روش های ایجابی در اسرع وقت می‌بایستی روش های سلبی در نظر گرفته شود و افکار و اذهان عمومی نباید در انتظار باشند تا اطلاعات و خبرها را از مراجع غیر رسمی دریافت کنند.

۱۱ یکی از اهداف اصلی

برگزاری این جشنواره‌ها و مراسم تقدیر مانند «تندیس ملی فداکاری» یا «جشنواره تکامل زوج‌های هلالی» همین است. ما تلاش می‌کنیم این افراد شایسته و فداکار که گاهی ممکن است گمنام باقی بمانند، به جامعه معرفی شوند و جایگاه ویژه‌ای پیدا کنند. تقدیر از فداکاری، تنها به معنای اهدای جوایز نیست، بلکه نوعی اعتبار اجتماعی ایجاد می‌کند که جوانان و نسل‌های آینده را به سمت مسئولیت‌پذیری اجتماعی سوق می‌دهد.

«شهروند» در گفت وگو با حسین المدنی رئیس سازمان جوانان جمعیت هلال احمر

تندیس فداکاری

نمایشی از شجاعت دانشجویان ایران

ح جنبش ملی تقدیر از فداکاری‌های ویژه دانشجویان، پس از ۱۳ سال برگزاری، رنگ و بویی الهام بخش به خود گرفته است.

[**ملیحه محمودخواه**] فداکاری و داوطلبی، به‌عنوان یکی از والاترین ارزش‌های انسانی، همواره نقش کلیدی در انسجام اجتماعی و ارتقای روحیه همبستگی میان مردم ایفا کرده است. جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، به‌ویژه سازمان جوانان این نهاد، با سابقه‌ای درخشان در امدادرسانی و خدمات بشردوستانه، یکی از اصلی‌ترین ارکان ترویج فرهنگ فداکاری در کشور به شمار می‌رود. از رویدادهایی مانند اعطای «تندیس ملی فداکاری به دانشجویان» که برای شناسایی و تجلیل از اقدامات برجسته جوانان در شرایط گوناگون برگزار می‌شود، تا جشنواره‌هایی نظیر «تکامل زوج‌های هلالی» را که به داستان‌های منحصر به فرد زندگی زوج‌های جوان با پیوندهای خیرخواهانه و داوطلبانه می‌پردازد، می‌توان نام برد این برنامه‌ها، نه‌تنها تقدیر از فداکاران را هدف قرار می‌دهند، بلکه بستری برای الهام‌بخشی در جامعه فراهم می‌کنند. با این حال، بسیاری از این فعالیت‌های ارزشمند از توجه کافی در رسانه‌ها برخوردار نیستند؛ بنابراین، در گفت وگویی صمیمانه باحجت الاسلام سید هاشم حسینی المدنی، رئیس سازمان جوانان هلال احمر، به بررسی اهداف، جزئیات و دستاوردهای این برنامه‌ها پرداختیم تا جلوه‌های پنهان فداکاری در میان جوانان و تأثیرات اجتماعی این اقدامات به تصویر کشیده شود. او از معیارهای سختگیرانه انتخاب افراد، داستان‌های واقعی و کمتر شنیده‌شده قهرمانان فداکار و همین‌طور چالش‌ها و فرصت‌های پیش روی این رویدادها برای ترویج فداکاری در ایران سخن می‌گوید.

است. می‌پذیرم که ممکن است در فضای مجازی، اطلاع‌رسانی‌ها کمی کم‌رنگ باشد، اما تمام تلاش ما این است که هر فرد فداکاری که شایسته تقدیر است، به درستی شناسایی و معرفی شود.

به نظر شما برگزاری چنین آیین‌هایی چه تأثیری بر ترویج فرهنگ فداکاری و داوطلبی در میان جوانان خواهد داشت؟

تأثیر این برنامه‌ها کاملاً مثبت است، به‌ویژه در شرایط کنونی که موضوع فداکاری ممکن است به دلیل مشکلات اقتصادی و اجتماعی، کم‌رنگ شده باشد. معرفی این افراد فداکار به جامعه می‌تواند الهام‌بخش باشد. همچنین هر ساله در کنار آیین اعطای تندیس، نمایشگاه‌های ویژه‌ای برگزار می‌کنیم که افراد در آن، داستان این فداکاران را می‌خوانند. این رویدادها باعث جلب توجه جوانان به داوطلبی می‌شود. مثلاً سال گذشته بسیاری از بازدیدکنندگان این نمایشگاه، به‌جمع داوطلبان هلال احمر پیوستند.

آیا جشنواره‌های هلال احمر به ارتقای جایگاه اجتماعی فداکاران و داوطلبان هم کمک‌می‌کند؟

قطعاً! یکی از اهداف اصلی برگزاری این جشنواره‌ها و مراسم تقدیر مانند «تندیس ملی فداکاری» یا «جشنواره تکامل زوج‌های هلالی» همین است. ما تلاش می‌کنیم این افراد شایسته و فداکار که گاهی ممکن است گمنام باقی بمانند، به جامعه معرفی شوند و جایگاه ویژه‌ای پیدا کنند. تقدیر از فداکاری، تنها به معنای اهدای جوایز نیست، بلکه نوعی اعتبار اجتماعی ایجاد می‌کند که جوانان و نسل‌های آینده را به سمت اقدامات خیرخواهانه و مسئولیت‌پذیری اجتماعی سوق می‌دهد.

از سوی دیگر، رسانه‌ها در این زمینه نقش بسیار مهمی دارند.

هرچه پوشش خبری این رویدادها بهتر و گسترده‌تر باشد، پیام آن‌ها به افراد بیشتری منتقل می‌شود و ارزش‌های مشترک جامعه تقویت می‌شود. هدف ما این است که فرهنگ فداکاری و داوطلبی به بخشی از هویت اجتماعی و فداکاران جامعه به الگوهای برجسته برای مردم تبدیل شوند.

نمونه‌های دیگری از افراد منتخب را می‌توانید برای ما بازگو کنید؟

یکی از افراد شاخص گذشته، یک سرباز از ژلزله بم بود. او پس از اینکه چند تن از نزدیکان خود را در این حادثه از دست می‌دهد، عهد می‌کند که به هر قیمتی، هر جا حادثه‌ای رخ داد، به کمک بشتابد. او بعداً در جریان یک تصادف رانندگی، داوطلبانه مداخله می‌کند و متأسفانه متوجه می‌شود که خانواده خودش در آن حادثه آسیب‌دیده‌اند و تک‌فرزندش نیز جان باخته است. این فرد طی سال‌های بعدی، بیش از ۲۰ بار خون اهدا کرد و در بسیاری از پروژه‌های خیریه نیز شرکت داشت.

آیا برنامه دیگری مشابه این رویداد دارید؟

بله، جشنواره‌ای به نام جشنواره تکامل زوج‌های هلالی داریم که اخیراً در مشهد مقدس برگزار شده است. در این طرح، زوج‌هایی که هر دو عضو هلال احمر هستند و معیارهای ویژه‌ای را رعایت کرده‌اند، شناسایی و مورد تقدیر قرار می‌گیرند.

معیارهای این طرح چیست؟

این زوج‌ها معمولاً زندگی‌هایی دارند که با معیارهای رایج متفاوت است. مثلاً مهریه کم، عدم برگزاری تشریفات مرسوم ازدواج و صرف هزینه‌آن در امور خیریه مانند آزادی زندانیان یا کمک به کودکان بی سرپرست. برخی از آن‌ها حتی کارهای داوطلبانه مثل کاشت درخت یا اهدای خون را در شروط ضمن عقد خود قرار داده‌اند.

چگونه این زوج‌ها را تجلیل می‌کنید؟

آن‌ها برای سفری به مشهد اعزام می‌شوند. هزینه سفر رفت و آمد با خودشان است، اما ما اقامت و کارگاه‌های آموزشی مانند مدیریت تعارض خانواده و مهارت‌های موفقیت را برایشان پیش‌بینی می‌کنیم. همچنین از آن‌ها خواسته‌شده که داستان زندگی و علت این تمایز را در قالب یک ویدئوی ۳۰ ثانیه‌ای ثبت کنند.

یکی از موضوعات جالبی که سازمان جوانان آن را دنبال می‌کند بحث اعطای تندیس ملی فداکاری به دانشجویان است. لطفاً در ابتدای دربار این تندیس و علت ایجاد آن توضیح دهید.

تندیس ملی فداکاری به دانشجویان، یکی از دستاوردهای ارزشمند جمعیت هلال احمر است که در واقع به دنبال زلزله بم استارت خورد. هدف این تندیس، شناسایی و تقدیر از دانشجویانی است که اقدامات فداکارانه و قابل توجهی در حوزه امداد و نجات، کمک‌های بشردوستانه و سایر موارد مشابه انجام داده‌اند. این برنامه تاکنون ۱۳ دوره برگزار شده است و طی این سال‌ها، بستر شناسایی بسیاری از افراد فداکار و ویژه‌را برای ما فراهم کرده است.

این برنامه را چه سازمان‌هایی همراهی می‌کنند و چگونه افراد به عنوان فداکار شناخته‌می‌شوند؟

در این رویداد، حدود ۱۵ سازمان مختلف مانند وزارت علوم، وزارت بهداشت، سازمان انتقال خون، سازمان حفاظت محیط زیست، کمیته امداد و بسیج سازندگی حضور دارند و هریک، نامزدهای خود را بر اساس فضای کاری و مأموریت‌های مرتبط معرفی می‌کنند. برای انتخاب نهایی، کمیته داورى ویژه‌ای نیز تشکیل می‌شود که وظیفه بررسی سوابق و اقدامات نامزدها را بر عهده دارد. این کمیته فقط به مصادیق فداکاری خاص و غیرعادی توجه می‌کند.

درباره معیارهای انتخاب دانشجویان فداکار و نقش سازمان جوانان هلال احمر بیشتر توضیح دهید. آیا افرادی که انتخاب می‌شوند، الزامی دارند که حتماً عضو هلال احمر باشند؟

برای پاسخ به این سوال باید بگویم که نه، الزامی وجود ندارد که فقط اعضای هلال احمر معرفی شوند. همان‌طور که گفتم، هر کدام از سازمان‌های شرکت‌کننده در این آیین، جامعه هدف خود را دارند و از میان آن‌ها افراد منتخب را معرفی می‌کنند. مثلاً کمیته امداد از میان افراد نیازمند تحت پوشش خود، دانشجویانی را که اقدامات شاخص و فداکارانه انجام داده‌اند، را پیشنهاد می‌دهد. با سازمان انتقال خون، به افرادی که بیشترین تعداد اهدای خون را داشته باشند توجه می‌کند. با این حال، جمعیت هلال احمر در این بین سهم قابل توجهی دارد؛ زیرا بسیاری از دانشجویان دانشگاه‌های دولتی، آزاد و علوم پزشکی از اعضای کانون‌های دانشجویی هلال احمر هستند.

مادر هلال احمر به دنبال شناسایی افرادی هستیم که در حوادث مختلف، با روحیه‌ای فداکارانه و با پذیرش خطر، اقدامات ارزشمندی انجام داده‌اند. این شامل افرادی می‌شود که در زمان زلزله‌ها، سیلاب‌ها یا تصادفات شدید، به نجات جان افراد پرداخته‌اند، یا حتی داوطلبانی که در کارهایی مثل راه‌اندازی خیریه‌ها و کاهش تصادفات در ایام پرتردد سال شرکت کرده‌اند.

آیا برای این داوطلبان، حد و مرزی در اقدامات تعیین کرده‌اید؟ و آیا ممکن است مصادیق عادی یا روزمره نیز شامل این انتخاب شوند؟

خیر، مایه هیچ وجه اقدامات عادی و روزمره را شامل این انتخاب نمی‌کنیم. معیارهای ما بسیار دقیق و سخت‌گیرانه هستند و تنها کارهای فوق‌العاده خاص و شرایط بسیار ویژه در اولویت قرار می‌گیرند.

اجازه دهید یک مثال برایتان بزنم. در یکی از سال‌های گذشته، یک خانم عضو هلال احمر برای امداد رسانی به یک منطقه کوهستانی رفته بود. مشکل اینجاست که به دلیل بارش برف سنگین، هلیکوپتر نمی‌توانست در آن نقطه فرود بیاید. این فرد با شجاعت تمام، خودش را از هلیکوپتر به پایین پرت کرد تا بتواند جان یک مادر باردار ۷h که شرایط وخیمی داشت را نجات دهد. این مصادیق قهرمانی هستند که جزو افراد شاخص برای دریافت تندیس فداکاری محسوب می‌شوند.

آیا آماری از تعداد دانشجویانی که در این طرح شرکت کرده‌اند دارید؟ فراخوان آن چگونه انجام می‌شود؟

چارچوب اجرای این برنامه از طریق فراخوان عمومی و همچنین مکاتبه با شعب و سازمان‌های استانی ماصورت می‌گیرد. البته به تازگی اطلاع‌رسانی این فراخوان گسترده‌شده